

ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

КРАСНОВА Ю. А.,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри аграрного, земельного
та екологічного права
імені академіка В. З. Янчука
(Національний університет біоресурсів
і природокористування України)

САЧЕНКО О. А.,

студентка юридичного факультету
(Національний університет біоресурсів
і природокористування України)

УДК 349.6(477)

**НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ПРИ ШУМОВОМУ ЗАБРУДНЕННІ АВІАЦІЙНИМ ТРАНСПОРТОМ**

У даній статті проаналізовано систему нормативно-правового регулювання екологічної безпеки у випадку шумового забруднення авіаційним транспортом. Розкрито основні поняття та детально описано норми законодавства, що закріплюють головні положення в даній галузі. Визначено коло нормативно-правових актів національного законодавства, а також міжнародних актів, ратифікованих Україною для врегулювання питань авіаційного акустичного забруднення.

Ключові слова: шум, шумове забруднення, авіаційний транспорт, шумове забруднення авіаційним транспортом.

В данной статье проанализирована система нормативно-правового регулювання екологічної безпеки при шумовому забрудненні авіаційним транспортом. Раскрыты основные понятия и подробно описаны нормы законодательства, регулирующие основные положения в данной области. Определен круг нормативно-правовых актов национального законодательства, а также международных актов, ратифицированных Украиной для урегулирования вопросов авиационного акустического загрязнения.

Ключевые слова: шум, шумовое загрязнение, авиационный транспорт, шумовое загрязнение авиационным транспортом.

This article analyzes the system of legal regulation of ecological safety in noise pollution by air transport. In addition, it describes the concepts and the rules of law concerning the substantive points in the industry. Besides, there have been defined a number of normative legal acts of the national legislation and international acts, ratified by Ukraine to regulate the issues of aircraft noise pollution.

Key words: noise, noise pollution, air transport, noise pollution by air transport.

Вступ. На сьогодні екологічна ситуація в нашій державі є дуже важливою та актуальною темою. Разом з економічним розвитком в країні зростає і кількість транспортних засобів, рухливість населення, рівень технічного оснащення, що спричиняє шкідливі викиди. Наслідками цього є не тільки хімічні впливи, а й не менш шкідливе фізичне забруднення, різновидом якого є шумове.

Одним із найнебезпечніших джерел шумового забруднення є наслідки роботи транспортних засобів, особливо осередки їх скупчення та ремонту, до яких можна віднести і літаки, аеродроми та авіаремонтні підприємства.

Оскільки питання акустичного забруднення є досить важливим, необхідне його максимальне законодавче врегулювання на всіх державних рівнях.

Загальні теоретичні положення щодо результатів діяльності авіаційного транспорту та шумового забруднення викладено в працях Білявського Г.О. та Боярської З.І.

Постановка завдання. Метою даної статті є докладний аналіз правового регулювання та нормативно-правового забезпечення питання авіаційного шумового забруднення.

Результати дослідження. Шумове забруднення – це форма фізичного забруднення, що викликає за тимчасової тривалості неспокій, а за тривалої – пошкодження органів, що сприймають його, або загибель організмів [1, с. 185].

Джерелами шумового забруднення, згідно із законодавством, є транспортні засоби, в тому числі аеропорти та авіаремонтні підприємства, які знаходяться дуже близько до населених пунктів, тому надзвичайно негативно впливають на навколишнє середовище та чинять шкідливий вплив на здоров'я та самопочуття населення з боку шумового забруднення.

Відомо, що джерелами шуму на території авіапідприємств і прилеглих до нього районів є літаки, їх авіаційні силові установки з газотурбінними та поршневіми двигунами; допоміжні силові установки повітряних суден та агрегати запуску; спецмашини аеродромного обслуговування різного призначення, в тому числі теплові та вітрові машини, створені на базі авіадвигунів, що відпрацювали льотний ресурс; верстатне та технологічне устаткування виробничих процесів [2, с. 12].

Можна зауважити, що акустична обстановка в районі аеропорту визначається режимом функціонування авіапідприємства; типами повітряних суден, що експлуатуються в аеропорту; діючими маршрутами прильоту та вильоту повітряних суден; розташуванням житлової забудови відносно злітно-посадочної смуги, а також заходами, що проводить аеропорт з метою зниження несприятливого впливу авіаційного шуму на довкілля. Отже, об'єктом негативного впливу цивільної авіації виступає не тільки навколишнє природне середовище, а й населення [2, с. 12].

Для забезпечення оптимального рівня шумового забруднення та врегулювання діяльності всіх названих вище факторів вітчизняне законодавство містить значну кількість нормативно-правових актів.

На сьогодні в Україні питання авіаційного шумового забруднення регулюється Конституцією України [3], Повітряним кодексом України [4], Законом України «Про охорону атмосферного повітря» [5], Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» [6], Законом України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» [7], Державними санітарними правилами планування та забудови населених пунктів [8], Правилами видачі Сертифікатів придатності щодо шуму на місцевості цивільних повітряних суден України [9].

Серед міжнародних актів можна виділити Конвенцію про міжнародну цивільну авіацію [10], Додатки до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію [11] та Спільну декларацію щодо впровадження Робочих Домовленостей між Європейським Агентством з безпеки польотів та Державною авіаційною адміністрацією [12].

В Основному Законі України, а саме в ст. 50 закріплюється право кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля. Оскільки шумове забруднення авіаційним транспортом є одним із найнебезпечніших фізичних загроз для безпечного існування людей, воно підпадає під дію цієї статті [3].

Більш точне нормативно-правове регулювання цієї проблеми здійснює Повітряний кодекс України. Стаття 84 даного нормативно-правового акта містить положення щодо захисту населення від шкідливого впливу викидів (емісії) забруднюючих речовин, шуму, електромагнітного випромінювання, ризику авіаційних подій під час експлуатації повітряних суден. А саме закріплені деякі обмеження та заборони у разі підвищення гранично допустимого рівня шуму під час експлуатації цивільного повітряного судна [4].

Також у цій статті вказано, що фактичні витрати на заходи, спрямовані на зменшення та запобігання негативному впливу шуму та викидів забруднюючих речовин в аеропорту та на території поблизу нього, що визначаються авіаційними правилами України, здійснюються за рахунок плати (аеропортових зборів) за шум повітряного судна та емісію авіаційних двигунів з урахуванням рекомендацій Міжнародної організації цивільної авіації та відповідно до авіаційних правил України тільки в тих аеропортах, де існують проблеми, пов'язані з авіаційною діяльністю [4].

Що ж до заходів державного впливу, щодо врегулювання питань, пов'язаних з авіаційним шумом, то в п. 3 ст. 84 говориться, що в разі якщо рівень шуму під час експлуатації цивільного повітряного судна перевищує встановлений гранично допустимий рівень шуму, уповноважений орган із питань цивільної авіації має право обмежити або заборонити польоти такого повітряного судна [4].

У статті 83 цього ж кодексу прописано, що для захисту навколишнього природного середовища від шкідливого впливу польотів цивільних повітряних суден суб'єкти авіаційної діяльності зобов'язані під час експлуатації повітряних суден на землі та в повітрі дотримуватися встановлених нормативів вмісту забруднюючих речовин у відпрацьованих газах та впливу фізичних факторів і вживати заходів щодо зменшення обсягів викидів (емісії) забруднюючих речовин і зменшення рівня шуму, електромагнітного та радіаційного випромінювання [4].

Ще одним важливим нормативно-правовим актом, що регулює деякі питання в даній сфері, є Закон України «Про охорону атмосферного повітря».

У статті 21 містяться умови, що повинні забезпечуватись для відвернення, зниження і досягнення безпечних рівнів виробничих та інших шумів, однією з яких є розміщення підприємств, транспортних магістралей, аеродромів та інших об'єктів з джерелами шуму під час планування і забудови населених пунктів відповідно до встановлених законодавством санітарно-гігієнічних вимог, будівельних норм та карт шуму [5].

Не менш важливим законодавчим актом, що регулює питання авіаційного шуму є Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища».

Згідно зі статтею 25 Закону шум належить до тих чинників довкілля, які впливають або можуть вплинути на стан навколишнього природного середовища та здоров'я людей, інформація про нього є складовою частиною інформації про стан навколишнього природного середовища (екологічної інформації) [6].

Питання нормування рівнів допустимого шкідливого впливу на довкілля фізичних та біологічних чинників (у тому числі акустичного навантаження) врегульовано в ст. 33. Дотримання таких рівнів є однією з головних вимог Закону, що сформульовано в статті 56 щодо забезпечення екологічної безпеки транспортних та інших пересувних засобів і установок [6].

Серед санітарно-гігієнічних законодавчих актів можна виділити, перш за все, Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».

Стаття 1 відносить до факторів середовища життєдіяльності будь-які біологічні, хімічні, фізичні, соціальні та інші фактори, що впливають або можуть впливати на здоров'я людини чи на здоров'я майбутніх поколінь. Шум у даній статті віднесено до фізичних факторів також [7].

Стаття 9 містить положення про те, що гігієнічній регламентації підлягає будь-який небезпечний фактор фізичної, хімічної, біологічної природи, присутній у середовищі життєдіяльності людини, а отже, і шум. Вона здійснюється з метою обмеження інтенсивності

або тривалості дії таких факторів шляхом встановлення критеріїв їх допустимого впливу на здоров'я людини [7].

У статті 24 Закону передбачаються заходи органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій та громадян під час здійснення будь-яких видів діяльності з метою відвернення і зменшення шкідливого впливу на здоров'я населення шуму, неіонізуючих випромінювань та інших фізичних факторів [7].

Зауважено, що шум на захищених об'єктах під час здійснення будь-яких видів діяльності не повинен перевищувати рівнів, установлених санітарними нормами для відповідного часу доби [7].

Спеціальним нормативно-правовим актом, що містить положення з питань авіаційного акустичного навантаження, є Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів, які регламентують основні вимоги до планування забудови, а саме згідно з п. 5.21 розташування аеродромів (вертодромів), що будуються, слід передбачати за межами міських та сільських поселень відповідно до вимог ДБН 360-92 «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень» (п. 7.18) із дотриманням умов Повітряного кодексу України (ст. 41, 54) [8].

Також у даних Правилах містяться вимоги до охорони навколишнього середовища населених пунктів (п. 8) [8].

Не менш важливим актом є Правила видачі Сертифікатів придатності щодо шуму на місцевості цивільних повітряних суден України. Ці правила визначають порядок видачі, заміни, припинення чинності Сертифікатів придатності щодо шуму на місцевості цивільних повітряних суден України (ПС) [9].

Не потрібно забувати і за наднаціональні стандарти з врегулювання проблеми авіаційного шумового забруднення. Міжнародні, регіональні та національні стандарти інших країн застосовуються в Україні відповідно до її міжнародних договорів.

З 9 вересня 1992 року Україна стала членом ІКАО (Міжнародної організації цивільної авіації), приєднавшись до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію [10].

Одним із двох Додатків ІКАО, які не стосуються цілком безпеки польотів і ефективності виробництва польотів, є Додаток 16 (томи I і II), який стосується захисту навколишнього середовища від авіаційного шуму та викидів (емісія) двигунів повітряних суден [11].

У Додатку 16 (том I) класифікації різних повітряних суден утворюють основу для шумовий сертифікації всіх існуючих повітряних суден. Ці класифікації детально викладені в різних розділах [11].

ІКАО визнає соціологічні аспекти проблеми авіаційного шуму, а також технічні та експлуатаційні обмеження, які зниження шуму може накласти на характеристики повітряних суден. Але у той же час ІКАО глибоко досліджує можливості технологічних нововведень, таких як більш якісні звукопоглинальні матеріали, нові конструкції двигунів і модифікації існуючих двигунів [11].

9 грудня 2009 року Європейське Агентство з безпеки польотів (EASA) та Державна авіаційна адміністрація Міністерства транспорту та зв'язку України (ДАА) вітали підписання Робочих Домовленостей щодо співробітництва [12].

У документі прописано, що EASA та Державна адміністрація готові до подальшої інтенсифікації співробітництва між собою та відразу ж почнуть займатися розвитком імплементаційних процедур для сертифікації виробів, запчастин, приладів та організацій, як це передбачено в Розділі 4 Робочих Домовленостей [12].

Імплементаційні процедури будуть відповідати принципам та завданням Угоди про створення Спільного авіаційного простору, яка буде укладена між ЄС, його державами-членами та Україною [12].

У додатку 1 відповідного акта зазначаються стандарти, відповідно до яких авіаційний шум відноситься до авіаційної вимоги CS-36 сертифікації льотної придатності та екологічної сертифікації повітряних суден та пов'язаних із нею виробів, компонентів та обладнання, так само, як і для сертифікації організацій-розробників та організацій-виробників [12].

Висновки. Отже, проблема шумового забруднення є надзвичайно важливою та небезпечною для людського життя та здоров'я, а тому необхідно дотримуватись жорсткої системи її врегулювання.

Що ж до існуючої зараз системи законодавства з питань шумового забруднення авіаційним транспортом, то воно забезпечене досить широким спектром існуючих міжгалузевих нормативно-правових актів, що створюють міцний механізм, а також міжнародно-правовими актами, ратифікованими Україною.

Список використаних джерел:

1. Білявський Г.О. Основи екології / Г.О. Білявський, Р.С. Фурдуй, І.Ю. Костіков : 2-ге вид. – К. : Либідь, 2005. – 320 с.
2. Боярська З.І. Екологічні аспекти безпеки цивільної авіації в Україні / З.І. Боярська // Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». – 2012. – № 3(24). – С. 10.
3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
4. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 №3393-VI : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3393-17/page4>.
5. Про охорону атмосферного повітря : Закон України від 16.10.1992 № 2707-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>.
6. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12/page3>.
7. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24.02.1994 № 4004-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>.
8. Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів від 02.10.2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0379-96/page>.
9. Правила видачі Сертифікатів придатності щодо шуму на місцевості цивільних повітряних суден України від 06.09.1999 № 432 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0636-99>.
10. Конвенція про міжнародну цивільну авіацію 1944 р. від 07.12.1944 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_038.
11. Опис додатків до Конвенції про міжнародну цивільну авіацію 1944 р. від 02.11.2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_655/page2.
12. Спільна декларація щодо впровадження Робочих Домовленостей між Європейським Агенством з безпеки польотів та Державною авіаційною адміністрацією від 09.12.2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_a43.

